

Rondblik

Doelgericht?

C. van Dijk

Ik heb twee boeiende boeken gelezen. Het gaat om de boeken van Rick Warren. *Doelgerichte gemeente* en *Doelgericht leven*.

Het zijn boeken die veel in gang hebben gezet. Op allerlei plaatsen zijn mensen bezig zich te verdiepen in het doel van hun leven. Veel gemeenten maken veertig doelgerichte dagen door. En dat is wereldwijd en in allerlei kerken en gemeenten aan de gang. Allerlei evangelische gemeenten, gereformeerde kerken, kerken binnen de PKN, zelfs rooms-katholieke parochies werken aan de hand van deze boeken. Het is opvallend als boeken zoveel indruk maken en zoveel in beweging brengen.

Aantrekkelijk?

Waarvoor ben ik op aarde?

Niet voor mezelf, maar voor de Here.

Dat antwoord geeft Warren. En dat is een juist antwoord. Het draait niet om ons, maar om de Here. Dat is een belangrijk inzicht dat je geregeld moet vernieuwen. Voor jezelf persoonlijk en voor de gemeente samen. We zijn er niet voor onszelf, maar voor Hem.

En zeker als je het aantreft in een boek uit Amerika, dat ook nog eens zijn duizenden verslaat, doet dat weldadig aan. De eerste indruk is: geen *feel-good* evangelie, met de boodschap dat het geloof je zo gelukkig maakt en succesvol. Een evangelie dat zomaar blijft draaien om jouzelf in plaats van om de Here God. Op het eerste gezicht: een schrijver die ons oproept tot radicale dienst aan God. We zijn geschapen tot eer van God. Gods gemeente is er om God te verheerlijken en om het evangelie te verkondigen.

Maar ik ben toch niet enthousiast over de boeken. Ik heb zelfs ernstige bedenkingen. En die kritiek gaat verder dan: dit goede middel kan een paar bijwerkingen hebben. Zo zie je dat op bijsluiters van medicijnen staan. 'Als bijwerkingen zijn misselijkheid, braken en zo nog wat onaangenaamheden bekend, maar dat doet aan de kwaliteit van het middel niets af. Gebruik het gerust.' Als zo'n bijsluiter klonk de bespreking van het boek *Doelgerichte gemeente* door ds. Wim de Groot in het februarinummer 2005 van het ambtsdragersblad *Dienst*.

Wat hier volgt, is kritischer.

Wat maakt het boek zo aantrekkelijk, en dat voor een zo breed publiek? En waarom stoot het geen mensen af? Misschien een rare vraag: waarom stoot een boek geen mensen af? Maar die vraag lijkt me toch voor de hand te liggen als een boek gaat over radicale dienst aan de Here, een diepgaande bezinning biedt over het doel van je leven en het doel van kerk zijn. Zo'n bezinning is niet alleen aantrekkelijk. Wie met radicaliteit omgaat met dat soort onderwerpen, ziet ook dat er wegen uiteengaan. Dat er onderscheid komt tussen trouw en ontrouw. Tussen ware en valse kerk. Het is mij onmogelijk bij een dergelijk onderwerp katholieken, zevende-dags adventisten, new-agebevlogen, vrijzinnigen enzovoorts te vriend te houden. Warren lukt dat wel.

Geestelijke coach

Warrens hoofdstelling is dat mensen en een gemeente een duidelijke doelstelling moeten

hebben. Wie zonder duidelijk doel leeft, heeft een leven zonder richting. De Here vertelt ons wat het doel van ons leven is. Wat het doel is van het kerk-zijn. En dan kun je je leven richting geven en alle dingen die je doet, voor jezelf en met elkaar, richten op dat doel. Welke doelen noemt Warren als de doelen voor het leven van een mens? De volgende:

1. U bent bedoeld om God voldoening te geven.
2. U bent geschapen om deel uit te maken van Gods gezin.
3. U bent geschapen om op Christus te lijken.
4. U bent geschapen om God te dienen.
5. U bent geschapen voor een missie.

In een route van veertig dagen, veertig hoofdstukken, worden we door deze geestelijke coach meegenomen op een ontdekkingsstocht naar onze doelen en de wegen naar de verwezenlijking daarvan.

En telkens als je het leest, ben je onder de indruk van de gedrevenheid waarmee Warren zijn betoog neerzet. Zijn visie is een gesloten bouwwerk. Maar ik wil het bekritisieren vanaf de fundamenten van het gebouw.

We worden vanaf het begin van zijn boek over doelgericht leven bij de hand genomen door een geestelijke coach. En hij dwingt ons om een contract te sluiten. Een contract van toewijding, dat we werkelijk veertig dagen lang zijn boek zullen lezen. We moeten onze handtekening zetten onder een verklaring. In de Nederlandse versie staat daarboven: 'Mijn overeenkomst', in de Engelse versie: 'My covenant'. En dat kun je ook vertalen met: mijn verbond. Is hier sprake van een arbeidsovereenkomst van een mens, of van een verbond met de heilige God? Onmiddellijk voel je als gereformeerde vervreemding.

Hoe komt Warren tot zijn vijf doelen? Dat verantwoordt hij niet. En telkens weer komen we lijstjes tegen in de diverse dagen. Lijstjes die geponeerd worden zonder onderbouwing. (Dag 3: vijf geweldige voordelen van doelgericht leven; dag 5 en 6: drie bijbelse metaforen voor ons leven; dag 7: vijf manieren om God te eren; dag 30 en verder: S.H.A.P.E. vijf elementen in de dienst aan God: Spiritual gifts, Heart, Ability, Personality, Experience. En zo nog heel vaak meer.)

Deze lijstjes vormen de ruggengraat van zijn betogen. En je mag je vaak afvragen waar die lijstjes vandaan komen: uit de Bijbel? Uit zijn ervaring? Uit marketingboeken? Uit new-agehandboeken? Zijn die lijstjes volledig, of arbitrair? Staan in dag 5 en 6 alle metaforen die de Bijbel voor ons leven geeft? Nee, volgens mij helemaal niet. Er ontbreken fundamentele: het leven als strijd tussen licht en duisternis, tussen waarheid en leugen bijvoorbeeld...

De lijstjes geven een zeer hecht gevoel bij het lezen. Hier spreekt de deskundige, de geestelijke coach. Maar over de herkomst van zijn lijstjes laat hij ons in het ongewisse. Het zijn wel vaak populair psychologische lijstjes. Ik moet vaak aan dr. Phil en Oprah Winfrey denken.

Bijbelgebruik

Maar de Bijbel dan? Die gaat toch op elke bladzijde van zijn boek open? Ja, maar ter illustratie van die lijstjes en doelen. Ze komen niet uit de Bijbel op, maar worden vanuit de Bijbel geïllustreerd. Warren laat de Bijbel niet zijn eigen verhaal vertellen. Nergens vinden we een rustige uiteenzetting van het evangelie. Nee, de schrijver heeft een doel. En aangepast aan dat doel werkt hij met de Bijbel. En hij gebruikt dan bijvoorbeeld de Bijbel in allerlei vertalingen en parafrazen. En de keuze voor welke vertaling of parafrase wordt ingegeven door zijn doel.

Een voorbeeld van zijn bijbelgebruik uit het begin van zijn boek: het boek is een veertigdagencursus. En dan maakt Warren duidelijk dat het getal veertig ook in de Bijbel veel voorkomt als een middel tot ingrijpende levensverandering. Dat wordt als volgt onderbouwd: het leven van Noach werd totaal veranderd door veertig dagen regen. Mozes werd totaal veranderd door veertig dagen op de berg Sinai door te brengen. De verspieters werden totaal veranderd doordat ze veertig dagen in het Beloofde Land doorbrachten.

Vooraf dat laatste voorbeeld (Warren noemt er nog vijf) is ronduit bizar: de verspieters kwamen in meerderheid als ongelovigen terug... Dergelijk bizar schriftgebruik komen we veel vaker tegen. Zeker waar Warren puur psychologische inzichten wil illustreren door de Bijbel (dag 31: uw vorm begrijpen: Petrus was sanguinisch, Paulus was choleric, Jeremia was melancholisch...).

Daarvan kun je leren dat niet het blote feit dat op iedere bladzijde bijbelteksten staan, een boek bijbels verantwoord maakt. De manier waarop hier de Bijbel wordt gebruikt, staat voluit open voor de oude zegswijze: elke ketter heeft zijn letter. De boodschap zelf moet uit de heilige Schrift opkomen.

Nu komt alles af te hangen van het doel dat Warren zichzelf stelt met zijn boeken. Alles wat geschreven wordt over een doelgericht leven, een doelgerichte gemeente, komt op uit het doel dat de schrijver heeft. Wie op een doel mikt, moet zuiver mikken. Een paar graden scheef in het begin, en je zit er hopeloos ver naast...

Je moet...

Is er dan zoveel kritiek nodig op de doelen die Warren stelt? Ja, dat moet zeker. Een mens moet van Warren een rijtje doelen vervullen. En het eerste doel is dat we er zijn tot eer van de Here. Daaronder volgen nog een aantal doelen. Maar daar is een ongelijksoortigheid in. Het eerste doel moet beheersend zijn. Maar dat is bij Warren onvoldoende het geval. En dat maakt dat een christen vooral veel moet van Warren. Je moet tenslotte toch je *targets* gaan halen. Dat blijkt het sterkst in wat hij schrijft in zijn boek over de doelgerichte gemeente: je moet bekeerlingen maken, anders ben je geen goede gemeente. Het hele gegeven dat je trouw moet zijn en dat de Here *al dan niet* de groei geeft, wordt weggezet als een fabeltje (fabeltje vijf en zeven in zijn hoofdstuk over Fabeltjes over groeiende gemeenten).

Warren schrijft ons dwingend voor, dat we een christen van wereldklasse moeten worden (dag 38). We kunnen kiezen: of een wereldse christen zijn, of een christen van wereldklasse worden. Daarin verraadt zich een perfectionisme dat onvoldoende oog heeft voor de gebrokenheid van deze wereld en de manier waarop de Here het leven van zijn kinderen en zijn kerk leidt.

Een leven in werkelijke overgave aan de Here maakt je tot een ander mens. En daar schrijft Warren mooie en radicale dingen over. Maar de dwingende stijl van Warren, met daarbij het suggestieve bijbelgebruik, maakt dat het gaat voelen als de zweep. Je wordt opgejaagd door je mentor, je spiritual coach om vooral je *targets* te halen. Je wordt niet gelokt door de stem van de goede herder.

Wat zijn nu dingen die ik echt mis in de boeken? Ik mis bij alle activiteit die van ons gevraagd wordt, een werkelijk schuldbesef voor de heilige God. Ik mis nadruk op werkelijke persoonlijke heiliging. En ook nadruk op echte heiliging in de kerk. De kerk hebben we nodig. We kunnen niet geloven zonder de kerk. Daarover schrijft Warren mooie dingen (doel 2, dag 15-21). Maar de kerk moet ook pal staan voor de waarheid, de zuiverheid in leer en leven. En dat wordt door Warren ontkend. Niet jouw theologische inzichten zijn van belang, maar je goede bedoelingen. En discussiëren, elkaar tegen het licht van de Schrift houden,

wordt door hem neergezet als fout en liefdeloos (dag 21). Liefde wordt tegenover leerzuiverheid gezet. Theologische verschillen zijn maar de hobby's van theologen. En voor de hemelpoort maakt het allemaal niets uit. De kerk moet open en welkom zijn, maar nooit hard onderscheid maken tussen waarheid en leugen. Daar ligt volgens mij ook de reden dat de boeken zo 'samenbindend' lijken te werken. Een eenheid in liefde, die niet door liefde tot God en de leer van de Godsvrucht wordt ingegeven. Maar de Bijbel leert ons toch dat er een strijd voor de waarheid moet worden gevoerd? Dat er roofgierige wolven Gods kudde belagen? Dat in het laatst van de dagen iemands huisgenoten zijn vijanden zullen zijn? Niets van dat alles in Warrens boeken.

Ten slotte

Ten slotte blijkt me dat de eerste indruk 'dit is een radicaal boek, dit is geen *feel-good* evangelie' toch verre van terecht is. De doelen zijn bij Warren ten slotte toch vooral belangrijk voor ons als mensen zelf. Wijzelf worden er gelukkiger van om doelgericht te zijn. Dag 17: 'God heeft zijn gemeente geschapen om onze vijf diepste behoeften te vervullen: een doel om voor te leven, mensen om mee te leven, principes om naar te leven, een taak om uit te oefenen en kracht om door te leven.'

Ten slotte bijt de slang zich in de staart en wat als radicaal op God gericht lijkt te beginnen, draait toch om de mens en zijn zelfverwerkelijking. Toch een dr. Phil- en Oprah Winfrey-evangelie.

In deze bespreking lukt het me niet om compleet te zijn. Tot op zekere hoogte zijn deze boeken geschikt om in groepsverband te lezen en te bespreken, en dan om juist de rijkdom van een gereformeerde overtuiging met elkaar te delen. Als een oefening in geestelijk onderscheidingsvermogen. Ik vrees echter dat dat onderscheidingsvermogen nogal eens ontbreekt. En dan helpen deze boeken je van de wal in de sloot.